

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

STTK ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi. Kotouttamislain valmistelua on tehty laajassa ja hyvässä asiantuntijayhteistyössä. Lakiesitys perustuu lisäksi laajaan kotoutumisen selontekoon.

STTK pitää lakiesitystä tarpeellisena ja sen perusteluja, nykytilan kuvausta sekä vaikutusten arviointia analyttisenä ja kattavana. STTK yhtyy niin ikään esityksen keskeisiin tavoitteisiin, kuten työllistymisen ja palveluihin pääsyn nopeuttamiseen. Nämä tavoitteet edistävät maahan muuttaneen henkilön vahvempaa ja itsenäisempää kiinnittymistä yhteiskuntaan. Esityksessä esitetyt keinot, kuten kotouttamisajan rajaaminen ei kuitenkaan itsessään tuota tehokkaampaa tai tavoitteisiin paremmin vastaavaa kotouttamisprosessia.

STTK pitää erityisen tärkeänä, että esityksessä on tunnistettu erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien, esimerkiksi lapsia kotona hoitavien naisten sekä muiden haavoittuvien ryhmien, kuten yksin maahan saapuvien nuorten ihmisten tavoittamisen kotouttamispalveluiden piiriin. Tämä priorisointi on merkittävä, jotta nykytilanteeseen maahan muuttaneiden naisten alhaisen työllisyyden osalta voidaan löytää ratkaisukeinoja.

STTK korostaa, että riittävien kielellisten valmiuksien saavuttaminen kotouttamisjakson aikana on avain asemassa uudistuksen tavoitteiden toteutumiseksi. Ne edesauttavat niin yhteiskuntaan integroitumista kuin toimimista työmarkkinoilla. Kielikoulutuksen yhtenäinen laatukriteeristö, sen säännöllinen arviointi sekä testaus myös työelämään siirtymisen, esimerkiksi palkkatukijakson aikana tai jälkeen tukisivat henkilön työelämäpolkua myös kotoutumiskoulutuksen päätyttyä. Kotouttamiskoulutuksen kieliopinnoissa olisi tärkeää myös tukea henkilön työelämärelevantin sanaston haltuunottoa sekä työssä vaadittavaa vuorovaikutuskykyä.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

-

Kotoutumiskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

STTK esitti hallituskauden alussa laajaa maahanmuutto- ja kotouttamisstrategiaa, joka olisi asettanut tavoitteet maahanmuutolle ja kotouttamiselle suhteessa väestörakenteen muutokseen ja kansainvälisen rekrytoinnin tarpeeseen. Nyt tehty kotouttamislain uudistus jää tältä osin puutteelliseksi, koska esimerkiksi lisääntyvä työperäinen maahanmuutto edellyttäisi omaa kotouttamisen väylää, joka tukisi maahan saapuvien työelämäpolkua. Nyt kyseiset henkilöt voivat päätyä esimerkiksi kielikoulutukseen vasta työttöminä työnhakijoina, mikä ei ole omiaan tukemaan työmarkkinoiden joustavuutta ja työstä työhön siirtymisen sujuvuutta. Vastaavasti kielenoppiminen vasta työelämässä lisää riskiä työperäiseen hyväksikäyttöön ja syrjintään sekä haastaa työyhteisön. Puutteellinen kielitaito tai yhteiskunnan tuntemus voi johtaa erityisaloilla, kuten sosiaali- ja terveysalalla tai varhaiskasvatuksessa riskeihin potilasturvallisuudessa ja työn laadussa. STTK esittääkin, että työperäisen maahanmuuton kautta Suomeen saapuneiden tarpeet kotouttamiskoulutukseen huomioitaisiin uudistuksessa.

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Toteutuessaan hallituksen esitys lisäisi kuntien vastuuta sekä velvoitteita kotoutumisen edistämisestä merkittävästi. Uudistuksessa on huomioitu hyvinvointialueiden toiminnan käynnistyminen vuoden 2023 alussa. Myös TE-palveluiden siirrolla kuntien vastuulle vuodesta 2024 on merkittävä vaikutus kotouttamispalveluiden järjestämiseen ja rahoitukseen.

STTK katsoo, että kuntien vastuun lisääminen luo paitsi kunnille aitoja toimintamahdollisuuksia kotoutumisen edistämiseen, myös mahdollisuuksia kattavaan palveluiden järjestämiseen esimerkiksi opetustoimen ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Uutena tehtävänä kunnille tulee osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelmat. STTK pitää osaamisen palvelutarpeen arviointia erittäin keskeisenä elementtinä kotoutumisen työelämärelevanssin kehittämisessä. Maahanmuuttajien osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen sekä osaamisen täydentämiseen liittyvä ohjaaminen ja neuvonta on kuitenkin hyvin spesifiä erityisosaamista vaativa tehtävä, joka tulee epäilemättä edellyttämään kunnilta uutta osaamista ja henkilöresursseja.

Yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa kattavan palveluverkoston ja yksilöllisten palvelupolkujen luomiseksi ja yhteensovittamiseksi kaikkien kotoutujien kohdalla, tulee epäilemättä haastamaan kunnat. Haasteen muodostaa myös kotoutumisen rahoitusjärjestelmä, joka ei vielä lakiesityksessä näyttäydy erityisen selkeänä tai kattavana. Myöskään eri toimijoiden erilaiset roolit ja vastuut osana kotoutumispalveluita eivät näyttäydy esityksessä kovin selkeinä. Kotoutumislain uudistamisen tavoitteet toteutuvat vain eri toimijoiden riittävien resurssien sekä osaamisen kehittämisen kautta.

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

-

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Taina Vallander
johtaja, STTK ry